

การประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์การ
บริหารส่วนตำบลไรรอด อำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี

An Application of Brahmavihara Dhamma to Enhance Leadership among
Administrators of Rai Rot Subdistrict Administrative Organization,
Don Chedi District, Suphan Buri Province

วีรยุทธ ลูกอินทร์
Weerayuth Lukin

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Graduate School, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.
E-mail: armlukin650@gmail.com

Received May 3, 2025; Revised July 12, 2025; Accepted July 23, 2025

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 1) ศึกษาภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลไรรอด 2) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักพรหมวิหารธรรมกับภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลไรรอด และ 3) ศึกษาแนวทางการส่งเสริมภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลไรรอด อำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธี เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 380 คน และการสัมภาษณ์ 13 รูป/คน วิเคราะห์โดยการทดสอบค่าที ในกรณีตัวแปรอิสระสองกลุ่มและการทดสอบค่าเอฟ ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนตามค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ผลการวิจัย พบว่า 1. ระดับการใช้หลักพรหมวิหารเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลไรรอด โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง เป็นรายด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านด้านอุเบกขา ความมีใจเป็นกลาง และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านเมตตา การให้ความรัก 2. หลักพรหมวิหารธรรม โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลไรรอด อยู่ในระดับต่ำมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า หลักพรหมวิหารธรรมมีความสัมพันธ์กับด้านการสร้างแรงบันดาลใจมากที่สุด 3. แนวทางการส่งเสริมภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลไรรอด อำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ โดยยึดมั่นในคุณธรรมและจริยธรรม ควบคุมอารมณ์ และสร้างศรัทธาแก่บุคคลากร ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ด้วยการยกย่อง ส่งเสริมความก้าวหน้า และสร้างขวัญกำลังใจ ด้านการกระตุ้นให้ใช้ปัญญา โดยเปิดโอกาสให้คิดสร้างสรรค์ และพัฒนาวิธีการทำงานใหม่ ๆ และด้านการคำนึงถึงปัจเจกบุคคล ด้วยการรับฟัง ส่งเสริมศักยภาพ และยอมรับความแตกต่างในการทำงาน

คำสำคัญ: การประยุกต์; พรหมวิหารธรรม; ภาวะผู้นำ

Abstract

This research article aims to: 1) examine the level of leadership based on Brahmavihara principles among the administrators of Rai Rot Subdistrict Administrative Organization, 2)

investigate the relationship between Brahmavihara principles and leadership of the administrators, and 3) study guidelines for promoting leadership in accordance with Brahmavihara principles. The research employed a mixed methods approach. Data were collected from 380 respondents through stratified random sampling and 13 key informants via interviews. Quantitative data were analyzed using t-tests and F-tests, including Pearson correlation coefficients. The findings revealed that: 1) the overall level of leadership based on Brahmavihara principles was moderate, with the highest mean in the aspect of equanimity and the lowest in loving-kindness; 2) Brahmavihara principles had a positive but very low correlation with leadership, with the strongest correlation found in the inspirational motivation aspect, and 3) the guidelines for promoting leadership included: idealized influence through ethical behavior and emotional control; inspirational motivation through praise and career support; intellectual stimulation through creative thinking and innovative practices; and individualized consideration through active listening, recognition of individual potential, and acceptance of differences.

Keywords: Application; Brahmavihara Principles; Leadership

บทนำ

ภาวะผู้นำหรือความเป็นผู้นำ (Leadership) ของผู้บริหารถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสามารถของบุคลากรในองค์กร และมีบทบาทโดยตรงต่อการขับเคลื่อนองค์กรให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับท้องถิ่นซึ่งใกล้ชิดกับประชาชนโดยตรง ผู้นำที่มีภาวะผู้นำที่ดีจะสามารถพัฒนาและจูงใจผู้ใต้บังคับบัญชาให้ร่วมกันสร้างผลผลิต สินค้า หรือบริการที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน (กวี วงศ์พุ่ม, 2550) แนวคิดภาวะผู้นำในโลกตะวันตกได้ชี้ให้เห็นว่า ผู้นำควรมีคุณลักษณะในการชี้แนะสั่งการ และอำนวยความสะดวกเพื่อบรรลุเป้าหมายร่วมกัน (McFarland, 1979; Stogdill, 1974) ตลอดจนมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของกลุ่ม (Mitchell & Larson, 1987) อย่างไรก็ตาม แม้จะมีแนวคิดภาวะผู้นำหลากหลายจากฝั่งตะวันตก แต่ยังคงมีข้อจำกัดบางประการ เช่น ความเน้นหนักในด้านอำนาจและประสิทธิภาพ โดยอาจละเลยเรื่องคุณธรรมและความสัมพันธ์แบบมนุษยธรรม ซึ่งมีความสำคัญต่อการบริหารงานที่เกี่ยวข้องกับชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชนโดยตรง

ในบริบทของการบริหารภาครัฐโดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือและความไว้วางใจจากประชาชน การเสริมสร้างภาวะผู้นำให้มีความลึกซึ้งยิ่งขึ้นด้วยหลักธรรมของพระพุทธศาสนา เช่น พรหมวิหารธรรม จึงเป็นแนวทางที่เหมาะสม หลักพรหมวิหาร 4 ได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา เป็นธรรมประจำใจของผู้ใหญ่ ผู้บริหาร หรือผู้นำที่ต้องการดำเนินชีวิตอย่างหมั่นจดและปฏิบัติตนต่อผู้อื่นโดยชอบธรรม (สมเด็จพระญาณสังวร เจริญ สุวฑฒโน, 2527) เมื่อผู้นำมีพรหมวิหารธรรมประจำใจ ก็จะสามารถนำไปใช้ในการบริหารคน การบริหารงาน และการสร้างสังคมแห่งความสงบสุขได้อย่างยั่งยืน โดยเฉพาะในสถานการณ์ที่ต้องการความเข้าใจ ความอดทน และการมีใจเป็นธรรมกับทุกฝ่าย การนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาภาวะผู้นำจึงเป็นการเสริมเติมคุณค่าให้กับแนวคิดการบริหารยุคใหม่ (Damnoen & Somruay Pindon, 2025) โดยเน้นที่ความเป็นมนุษย์ ความเข้าใจ ความร่วมมือ และการอยู่ร่วมกันอย่างสงบ มากกว่าการใช้อำนาจเพียงอย่างเดียว (พระมหาสมชาย เดชาหุม และ คณะ, 2568) แนวทางนี้น่าจะมีประสิทธิผลยิ่งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งมีภารกิจหลักในการดูแลและให้บริการประชาชน

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลไร่รถ อำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาว่าหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาสามารถตอบสนองต่อโจทย์ด้านภาวะผู้นำในระดับท้องถิ่นได้อย่างไร ช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารกับผู้ร่วมงาน ตลอดจนเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการจัดบริการสาธารณะให้แก่ประชาชนได้หรือไม่ ทั้งนี้ เพื่อเป็นแนวทางหนึ่งในการพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีทั้งสมรรถนะและคุณธรรมอย่างสมดุลในบริบทของสังคมไทย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลไร่รถ อำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักพรหมวิหารธรรมกับภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลไร่รถ อำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี
3. เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลไร่รถ อำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี

การทบทวนวรรณกรรม

1. หลักพรหมวิหารธรรม

พรหมวิหาร 4 หมายถึง ธรรมอันเป็นเครื่องอยู่ของพรหมหลักธรรมสำหรับผู้ใหญ่หรือผู้ปกครอง หลักธรรมนี้เป็นธรรมสำหรับทุกคน เช่น บิดา มารดา ครูอาจารย์หัวหน้าหน่วยงานและนักบริหาร ซึ่งพรหมวิหารธรรมมีดังนี้ (दनัย ไซโยธา, 2544) 1) เมตตา ความรักใคร่เอ็นดูหมายถึง ความปรารถนาดีต่อผู้อื่นให้มีความสุขความสำเร็จ และความเจริญรุ่งเรืองตามสมควรแก่สภาพ 2) กรุณา ความสงสารคิดจะช่วยให้พ้นทุกข์หมายถึง ความปรารถนาจะช่วยผู้อื่นให้พ้น ความทุกข์ยาก เห็นอกเห็นใจช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน 3) มุทิตา ความมีจิตพลอยยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี หมายถึง การแสดงความยินดีเมื่อผู้อื่น ประสบความสำเร็จ เช่น การเลื่อนฐานะ ตำแหน่งยศ เป็นต้น มุทิตาเป็นคุณธรรมที่สามารถกำจัด ความอิจฉาริษยาได้เพราะการอิจฉาริษยาผู้อื่นย่อมมีแต่ความทุกข์จิตใจจะหาความสุขสงบไม่ได้แต่ บุคคลที่มีมุทิตาจะมีความสุขใจ หน้าตาสดชื่น แจ่มใส และเป็นที่ยรักของคนทั่วไป 4) อุเบกขา ความวางเฉย ไม่ดีใจ ไม่เสียใจ เมื่อผู้อื่นถึงความวิบัติ หมายถึง ความ ว่างใจเป็นกลาง การบริหารงานตามหลักพรหมวิหารธรรมควรมีเมตตาดูแลเอาใจใส่ผู้ใต้บังคับบัญชาให้เกิดความสุขในการทำงาน มีความกรุณาต่อผู้ใต้บังคับบัญชาทุกคน จัดสรรงานให้เท่าๆ กัน และเมื่อ ผู้ใต้บังคับบัญชามีความทุกข์ ต้องช่วยเหลือและหาวิธีช่วยหรือผ่อนจากหนักให้เป็นเบา มีมุทิตาจริงใจต่อ ความสำเร็จของผู้ใต้บังคับบัญชา อุเบกขาความเป็นกลาง ให้กำลังใจกับผู้ใต้บังคับบัญชา ที่ปฏิบัติหน้าที่ทุก คนอย่างเท่าเทียมกันไม่รักชอบเฉพาะผู้ใต้บังคับบัญชาคนใดคนหนึ่ง และให้โอกาสทั้งสนับสนุน ผู้ใต้บังคับบัญชาในการที่ผู้ใต้บังคับบัญชาจะมีความเจริญก้าวหน้า พรหมวิหาร 4 เป็นหมวดธรรมหนึ่งซึ่งพระอรหันตเจ้าและนักวิชาการทางพระพุทธศาสนาสนใจ และให้ความสำคัญตลอดมา ทำให้พรหมวิหาร 4 เป็นหมวดธรรมซึ่งถูกนำมาถ่ายทอด และอธิบายขยายความให้เหมาะสมกับยุคสมัยอย่างต่อเนื่องจนกระทั่งยุคปัจจุบัน (พระมหาเกษม ปลายาวโร, 2560) พรหมวิหาร 4 คือหลักธรรมครองใจ ที่ทำให้คนปฏิบัติในทางประเสริฐทั้งต่อตนเองและผู้อื่น แก่นของพรหมวิหาร 4 นั้นสามารถนำมาประยุกต์ใช้สำหรับผู้บริหาร ผู้จัดการ หรือหัวหน้างาน เพื่อทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาทำงานอย่างมีความสุข (ศิริภัสสร ปิยนันทวารินทร์ และ คณะ, 2566) และเป็นการสร้างขวัญกำลังใจ ซึ่งจะเสริมสร้างประสิทธิภาพการทำงานให้ดียิ่งขึ้นได้อีกด้วย

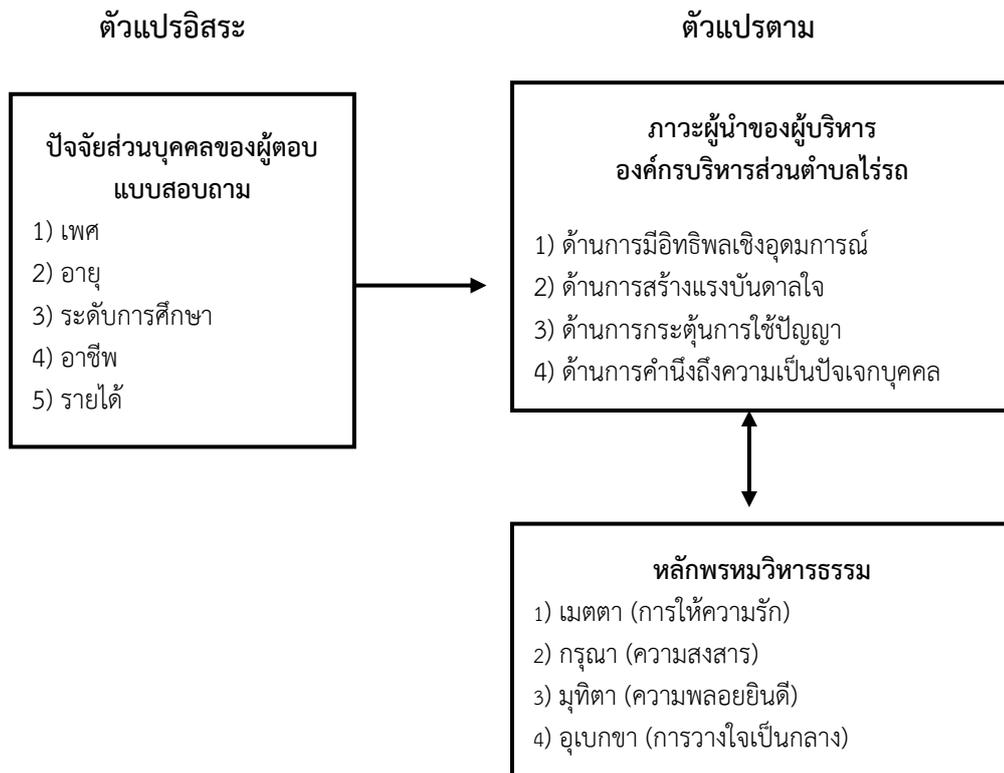
2. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำ

ทฤษฎีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงได้พัฒนาเป็นรูปเป็นร่างขึ้น โดยได้ทำการศึกษาวิจัยรวบรวมข้อมูลพัฒนาและฝึกอบรมจากทุกระดับในองค์กร กับผู้นำทุกระดับทั้งที่ไม่มีประสิทธิภาพไม่มีกิจกรรม และผู้นำที่มีประสิทธิภาพสูง มีความกระตือรือร้น ทั้งในวงการ เช่น ธุรกิจ อุตสาหกรรม ราชการ ทหาร โรงพยาบาล สถาบันการศึกษา ในต่างเชื้อชาติ และต่างวัฒนธรรม ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่วัดโดยเครื่องมือวัดภาวะผู้นำพหุองค์ประกอบ (Multifactor Leadership Questionnaire : MLQ) ที่สร้างและพัฒนาโดย Bass & Avolio (1984) เป็นภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพและให้ความพึงพอใจมากกว่าภาวะผู้นำแบบแลกเปลี่ยน และการศึกษาเชิงทฤษฎีจำนวนมาก ซึ่งแสดงให้เห็นว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อการเพิ่มผลการปฏิบัติงานของบุคคลและองค์กร หลังจากมีการศึกษาทฤษฎีและมีการวิจัยเกี่ยวกับทฤษฎีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเป็นระยะเวลาหนึ่ง ได้มีการพัฒนาทฤษฎีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเป็นโมเดลภาวะผู้นำแบบเต็มรูปแบบ (Model of the full range of leadership) โมเดลนี้จะประกอบด้วย 4 องค์ประกอบพฤติกรรม (4I's) ดังนี้ (Bass, 1994) 1) การมีอิทธิพลเชิงอุดมการณ์ คือ การที่ผู้นำเป็นแบบอย่างที่น่านับถือ มีคุณธรรมสูง มีวิสัยทัศน์ชัดเจน และมีพฤติกรรมที่ผู้ตามอยากเลียนแบบ ทำให้เกิดความไว้วางใจ ความจงรักภักดี และความภาคภูมิใจร่วมกัน 2) การสร้างแรงบันดาลใจ คือ การปลุกเร้าแรงบันดาลใจด้วยการมองโลกในแง่ดี สื่อภาพอนาคตที่งดงาม ซึ่งให้เห็นความหมายของงาน สร้างความหวัง และกระตุ้นให้ผู้ตามมุ่งมั่นสู่เป้าหมายขององค์กรอย่างแน่วแน่ 3) การกระตุ้นการใช้ปัญญา คือ การสนับสนุนให้ผู้ตามคิดวิเคราะห์ คิดนอกกรอบ และเสนอวิธีการใหม่ๆ ในการแก้ปัญหา โดยไม่พิจารณาความเห็นแม้จะแตกต่างจากผู้นำ ส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพผ่านการเผชิญปัญหาอย่างสร้างสรรค์ และ 4) การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล คือ การดูแลใส่ใจผู้ตามเป็นรายบุคคล ให้คำปรึกษา ส่งเสริมศักยภาพ และเปิดโอกาสให้เติบโตตามความสามารถของแต่ละคน โดยยอมรับความแตกต่างและสร้างสัมพันธ์ที่มีคุณค่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารท้องถิ่นมีอิทธิพลในการสร้างแรงบันดาลใจ การกระตุ้นเขาวนปัญญา จากการให้ความสำคัญกับบุคลากรแต่ละคนอย่างเหมาะสม ซึ่งสะท้อนถึงภาวะผู้นำที่สามารถผลักดันการเปลี่ยนแปลงในท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงยังมีความเชื่อมโยงกับลักษณะขององค์กรที่มีขีดสมรรถนะสูงและมีความทันสมัย โดยเฉพาะในด้านการกระตุ้นให้บุคลากรเกิดความคิดริเริ่มและพัฒนาศักยภาพของตนเอง ตลอดจนสามารถสร้างแรงจูงใจและปลุกฝังอุดมการณ์ให้เกิดความมุ่งมั่นร่วมกันในการขับเคลื่อนองค์กร ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้นำที่มีวิสัยทัศน์และเข้าใจความหลากหลายของบุคลากร จะสามารถนำพาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (จุฑาทิพย์ สุจริตกุล, 2562) การจัดการกับกลไกต่างๆ ของององค์กร ให้สามารถเรียนรู้ ปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ทั้งภายในและภายนอกในองค์กร การนำศักยภาพที่มีอยู่ในองค์กรมาใช้ได้อย่างคุ้มค่า การปรับเปลี่ยนองค์กรในเชิงสร้างสรรค์ เปลี่ยนแปลงวิสัยทัศน์พันธกิจ กระบวนการทำงาน และการเปลี่ยนแปลงด้านทุนมนุษย์อย่างมีประสิทธิภาพ (นวลนภา จุลสุทธิ และ คณะ, 2567) เพื่อให้บุคลากรในองค์การสามารถเข้าถึงความรู้และพัฒนาตนเองให้มีความรู้รวมถึงสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ (กุลพรภัสร์ วงศ์มาจารภิญญา และ คณะ, 2567)

ดังนั้นการบูรณาการแนวคิดทางพระพุทธศาสนาเข้ากับทฤษฎีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะการนำหลักพรหมวิหารธรรมมาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการส่งเสริมภาวะผู้นำของผู้บริหารในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นมิติใหม่ที่ยังไม่ปรากฏอย่างแพร่หลายในงานวิจัยก่อนหน้านี้ อีกทั้งยังเน้นการศึกษาจากบริบทจริงในระดับตำบล ทำให้สามารถวิเคราะห์เชิงลึกได้ถึงบทบาทของคุณธรรมในการยกระดับการบริหารงานท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพควบคู่กับความเป็นธรรมและความเข้าใจในความหลากหลายของบุคลากรในองค์กรอย่างแท้จริง

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยมุ่งเน้นศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา คือ หลักพรหมวิหารธรรม กับ ภาวะผู้นำของผู้บริหาร ได้แก่ การมีอิทธิพลเชิงอุดมการณ์ ซึ่งสะท้อนถึงความเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์และคุณธรรม การสร้างแรงบันดาลใจที่กระตุ้นให้บุคลากรรู้สึกผูกพันและมีเป้าหมายร่วม การกระตุ้นการใช้ปัญญาที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์และความคิดสร้างสรรค์ และการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคลที่แสดงถึงการใส่ใจและส่งเสริมศักยภาพของบุคลากรอย่างเหมาะสมตามรายบุคคล ดังนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) พื้นที่วิจัย คือ เขตองค์การบริหารส่วนตำบลไร่รถ อำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี การวิจัยเชิงปริมาณ ประชากร คือ ประชาชนที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไปในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลไร่รถ อำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 380 คน (สถิติประชากรจากทะเบียนบ้านท้องถิ่นองค์การบริหารส่วนตำบลไร่รถ, 2567) โดยใช้สูตรของ ทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามเกี่ยวกับหลักพรหมวิหารธรรม 4 ด้าน ได้แก่ 1) เมตตา (การให้ความรัก) 2) กรุณา (ความสงสาร) 3) มุทิตา (ความพลอยยินดี) 4) อุเบกขา (การวางใจเป็นกลาง) และภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย 1) ด้านการมีอิทธิพลเชิงอุดมการณ์ 2) ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ 3) ด้านการกระตุ้นการใช้ปัญญา และ 4) ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ใช้ศึกษาระดับภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหารธรรม และความสัมพันธ์ระหว่างหลักพรหมวิหารธรรมกับภาวะผู้นำ วิเคราะห์ด้วยสถิติค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Correlation) การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ คือ ผู้เชี่ยวชาญด้านพระพุทธศาสนา ผู้บริหารองค์การบริหารตำบล เจ้าพนักงานองค์การบริหารตำบล ผู้นำชุมชน และนักวิชาการด้านรัฐประศาสนศาสตร์ จำนวน 13 รูป/คน ใช้วิธีการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมี

โครงสร้าง ใช้ศึกษาการส่งเสริมภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหาร ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพ วิเคราะห์
สังเคราะห์ข้อมูลแล้วนำมาเขียนบรรยายเชิงพรรณนา ดำเนินการระหว่างเดือนมกราคม 2567 ถึงเดือนมกราคม
2568

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ เพศหญิง จำนวน 195 คน คิดเป็นค่าเฉลี่ยร้อยละ 51.32, มีอายุมากที่สุดคือ 51 ปีขึ้นไป มีจำนวน 153 คน คิดเป็นค่าเฉลี่ยร้อยละ 40.27, มีการศึกษามากที่สุดคือ ระดับปริญญาตรี มีจำนวน 138 คน คิดเป็นค่าเฉลี่ยร้อยละ 36.31, ประกอบอาชีพมากที่สุดคือ รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ มีจำนวน 140 คน คิดเป็นค่าเฉลี่ยร้อยละ 36.84, และมีรายได้ต่อเดือนมากที่สุดคือ 10,001-20,000 บาท มีจำนวน 224 คน คิดเป็นค่าเฉลี่ยร้อยละ 58.94

2. ระดับภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลไร่รอด อำเภอตอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี

ผลการวิจัย พบว่า ระดับภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลไร่รอด อำเภอตอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง พิจารณาเป็นรายด้าน ได้ดังนี้ 1) ด้านเมตตา การให้ความรัก มีการใช้หลักพรหมวิหารธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลไร่รอด อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารมีการจัดสรรงานให้แก่บุคลากรได้ทำงานตามความรู้ความสามารถที่เหมาะสม รองลงมาคือ ผู้บริหารมีการสั่งการและกำหนดภาระงานและเวลาการทำงานที่เหมาะสมแก่บุคลากร และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ผู้บริหารเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการวางแผนและการทำงาน เพื่อประโยชน์สุขของประชาชน 2) ด้านกรุณา ความสงสาร มีการใช้หลักพรหมวิหารธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลไร่รอด อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารได้มีการบริหารจัดการให้บุคลากรที่ได้ทำงานบกพร่องได้ปรับปรุงพัฒนาตนเองให้ดีขึ้น รองลงมาคือ ผู้บริหารสามารถให้ปรึกษาที่ดีและให้คำแนะนำในการวางแผนแก้ไขการปฏิบัติงานของบุคลากรอย่างสม่ำเสมอ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ผู้บริหารได้มีการติดต่อประสานงานกับบุคลากรเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาข้อบกพร่องในการปฏิบัติงาน 3) ด้านมุทิตา ความเบิกบานพลอยยินดี มีการใช้หลักพรหมวิหารธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลไร่รอด อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารมีการวางแผนการจัดงานแสดงความยินดีกับบุคลากรทุกคนที่มีผลงานดีเด่นเป็นที่ยอมรับ รองลงมาคือ ผู้บริหารมีการจัดการสนับสนุนและส่งเสริมผลงานของบุคลากรอย่างสม่ำเสมอ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ผู้บริหารได้มีการร่วมแสดงความยินดีกับบุคลากรที่มีผลงานดีเด่นเป็นที่ยอมรับจากหน่วยงานข้างนอก 4) ด้านอุเบกขา ความมีใจเป็นกลาง มีการใช้หลักพรหมวิหารธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลไร่รอด อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารมีความเป็นธรรมกับบุคลากรที่ได้กระทำความผิดให้มารับทราบและได้พิจารณาดำเนินการทางวินัยและลงโทษอย่างยุติธรรม รองลงมาคือ ผู้บริหารมีการควบคุมดูแลบุคลากรให้ปฏิบัติตามกฎหมายกฎระเบียบต่างๆ อย่างเคร่งครัด และตรงไปตรงมาในการบริหารงาน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ผู้บริหารมีการพิจารณาความดีความชอบของบุคลากรอย่างเหมาะสมและยุติธรรม ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการใช้หลักพรหมวิหารธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลไร่รอด อำเภอตอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี

(n=380)

การใช้หลักพรหมวิหารธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลไร่รอด อำเภอตอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี	ระดับการปฏิบัติ		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. ด้านเมตตา การให้ความรัก	3.23	0.706	ปานกลาง
2. ด้านด้านกรุณา ความสงสาร	3.24	0.698	ปานกลาง
3. ด้านด้านมุทิตา ความเบิกบานพลอยยินดี	3.26	0.697	ปานกลาง
4. ด้านด้านอุเบกขา ความมีใจเป็นกลาง	3.26	0.708	ปานกลาง
ภาพรวม	3.24	0.702	ปานกลาง

ระดับการส่งเสริมภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลไร่รอด อำเภอตอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี โดยภาพรวม

ผลการวิจัย พบว่า ระดับการส่งเสริมภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลไร่รอด อำเภอตอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง พิจารณาเป็นรายด้าน ได้ดังนี้ 1) ด้านการมีอิทธิพลเชิงอุดมการณ์ ระดับการส่งเสริมภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลไร่รอด อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารเป็นผู้ที่มีคุณธรรมและจริยธรรม รองลงมาคือ ผู้บริหารประพฤติตนเป็นที่น่าเชื่อถือ น่าเคารพนับถือ และยกย่องศรัทธา และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ผู้บริหารทำให้บุคลากรที่ปฏิบัติงานภาคภูมิใจเมื่อได้ร่วมงานด้วย 2) ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ระดับการส่งเสริมภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลไร่รอด อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารแสดงออกซึ่งความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงาน รองลงมาคือ ผู้บริหารแสดงออกถึงการอุทิศตัวหรือความผูกพันต่อเป้าหมายและวิสัยทัศน์ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ผู้บริหารแสดงความเชื่อมั่นและความตั้งใจอย่างแน่วแน่ว่าจะสามารถบรรลุเป้าหมายได้ 3) ด้านการกระตุ้นการใช้ปัญญา ระดับการส่งเสริมภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลไร่รอด อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารใช้เหตุผลและหลักฐาน เพื่อวิเคราะห์ปัญหาต่าง ๆ หาข้อสรุปใหม่ที่ดีกว่าเดิมเพื่อทำให้เกิดสิ่งใหม่และสร้างสรรค์ รองลงมาคือ ผู้บริหารกระตุ้นให้บุคลากรมีความต้องการหาแนวทางใหม่ๆ มาแก้ปัญหา และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ผู้บริหารกระตุ้นให้บุคลากรตระหนักถึงปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในองค์กร 4) ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ระดับการส่งเสริมภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลไร่รอด อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้บริหารเอาใจใส่ให้คำปรึกษาแนะนำ ยอมรับและชื่นชมในความสามารถ และทำให้บุคลากรรู้สึกมีคุณค่าและมีความสำคัญ รองลงมาคือ ผู้บริหารมีความยุติธรรมต่อผู้ใต้บังคับบัญชาในการมอบหมายงานอย่างเป็นธรรม และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ในการมอบหมายงานโดยคำนึงถึงความรู้ความสามารถและความเหมาะสมเป็นรายบุคคล

ความสัมพันธ์ระหว่างหลักภavana 4 กับการส่งเสริมสุขภาวะผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลพิหารแดง เมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี

ผลการวิจัย พบว่า โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลไร่รอด อำเภอตอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับต่ำมาก ($r=0.190^{**}$) เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า หลักพรหมวิหารธรรม โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวก กับภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์การ

บริหารส่วนตำบลไร่รอด อำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ อยู่ในระดับต่ำมาก ($r=0.200^{**}$) เป็นลำดับแรก รองลงมา คือ หลักพรหมวิหารธรรม โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวก กับภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลไร่รอด อำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านการมีอิทธิพลเชิงอุดมการณ์อยู่ในระดับต่ำมาก ($r=0.076$) และ หลักพรหมวิหารธรรม โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวก กับภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลไร่รอด อำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านการกระตุ้นการใช้ปัญญาอยู่ในระดับต่ำมาก ($r=0.067$) ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างหลักพรหมวิหารธรรมกับภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลไร่รอด อำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Pearson' s Product Moment Correlation Coefficient)					
หลักพรหมวิหารธรรม	ตัวแปรตาม				
	1. ด้านการมีอิทธิพลเชิงอุดมการณ์	2. ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ	3. ด้านการกระตุ้นการใช้ปัญญา	4. ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล	รวม
1. เมตตา การให้ความรัก	0.115	0.057	-0.005	-0.058	0.053
2. ด้านกรุณา ความสงสาร	0.073	0.124*	-0.025	0.019	0.091
3. ด้านมุทิตา ความเบิกบานพลอยยินดี	0.230	0.223**	0.026	0.092	0.175**
4. ด้านอุเบกขา ความมีใจเป็นกลาง	-0.054	0.013	0.144**	0.057	0.076
รวม	0.076	0.200**	0.067	0.052	0.190**
หลักพรหมวิหารธรรม	ภาวะผู้นำของผู้บริหาร				
	ค่าสหสัมพันธ์ (r)		0.190**		
	P		0.01		
	ระดับความสัมพันธ์		ต่ำมาก		

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

แนวทางการส่งเสริมภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลไร่รอด อำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี

1) การให้ความรัก หมายถึง มีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน และทันต่อเหตุการณ์ เพื่อให้สามารถตัดสินใจได้อย่างรวดเร็ว และตอบสนองได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เอาใจใส่ ดูแล สนับสนุนการทำงานของลูกน้อง ให้คำแนะนำด้วยความเมตตา และปรารถนาดี สร้างบรรยากาศความสุขด้านการทำงาน ความเป็นมิตรไมตรีความมีน้ำใจปรารถนาดีต้องการให้เขามีความสุข 2) ความสงสาร หมายถึง มีความเห็นใจ ไม่ให้เกิดความลำบากแก่ผู้ทำงาน ด้วยการอำนวยความสะดวก สนับสนุน อุปกรณ์เครื่องมือให้เต็มกำลังในการทำงาน 3) ความพลอยยินดี หมายถึง ผู้นำจะต้องมีความยินดีกับทุกคน เมื่อผู้อื่นได้ดีเมื่อลูกน้องประสบความสำเร็จ ไม่ว่าจะทางด้านการงาน ด้านครอบครัว หรือในทุก ๆ ด้าน ผู้นำควรแสดงความยินดีต่อลูกน้องด้วยความจริงใจ ลูกน้องจะรู้สึกว่าคุณเป็นคนสำคัญและรู้สึกภูมิใจมากยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นคุณสมบัติที่ประกอบด้วยความยินดีปราศจากความริษยาเป็นกิจ เป็นคุณธรรมที่เสริมสร้างความเอื้อเฟื้อเพื่อเกื้อกูลต่อผู้อื่น ซึ่งเป็นการกำจัดความมีใจคับแคบไม่ไยดีต่อกัน ผู้นำทำงานสร้างเครือข่าย การทำงาน

ร่วมกัน และ การสนับสนุนทำให้ผู้อื่นสามารถทำงานได้อย่างยอดเยี่ยม ใช้สัญชาตญาณ และประสบการณ์ในการทำงาน และตัดสินใจ ผู้บริหารจัดการโครงการพัฒนาบุคลากรอยู่เสมอเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน โดยส่งเสริมให้บุคลากร เข้ารับการอบรมเพื่อเพิ่มศักยภาพการทำงาน 4) ด้านอุเบกขา (การวางใจเป็นกลาง) คือ ผู้นำจะต้องมีอุเบกขา คือ การรู้จักวางเฉย ทำใจเป็นกลางผู้นำควรวางใจเป็นกลาง ไม่เข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ปฏิบัติหน้าที่อย่างยุติธรรมหากลูกน้องคนหนึ่งได้รับการช่วยเหลือ แต่อีกคนหนึ่งกลับไม่ได้รับการช่วยเหลือเมื่อพบปัญหา ถือว่าไม่มี ความยุติธรรมในการบริหาร ควรให้ความช่วยเหลือลูกน้องให้เท่าเทียมกัน ไม่ปฏิบัติเอียงเอียงด้วยความรักหรือความชัง จะต้องเป็นคนหนักแน่น มีความเป็นผู้ใหญ่สูง เวลาจะพูดจาสิ่งงานอะไรกับลูกน้อง ก็มีความมั่นใจมีเหตุผลในการสั่งงาน และคอยสนับสนุนอยู่ตลอด ยืดหยุ่นและมีการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว จะสามารถรับมือกับสถานการณ์ฉุกเฉินได้ โดยที่ยังคงเป้าหมาย และวิสัยทัศน์ขององค์กรยังอยู่ คิดแบบองค์รวม 5) ด้านการมีอิทธิพลเชิงอุดมการณ์ คือ ผู้บริหารควรใช้อำนาจในการบริหารกำหนดนโยบายในการบริหารงาน และพัฒนาองค์กร มีความมุ่งมั่นอย่างมีอุดมการณ์ในการบริหารควรยึดถือหลักคุณธรรมและจริยธรรมในการบริหารงานไม่มีอคติในการบริหาร สามารถควบคุมอารมณ์ได้ในสถานการณ์วิกฤตซึ่งจะแสดงให้เห็นถึงความสามารถในการควบคุมอารมณ์ ควรบริหารให้ก็เกิดความเชื่อถือศรัทธาหน้าเคารพนับของผู้ใต้บังคับบัญชาไม่เคร่งครัดในกฎระเบียบจนเกินไป 6) ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ คือ ผู้บริหารควรส่งเสริมความก้าวหน้าในอาชีพของผู้ใต้บังคับบัญชา โดยให้ความสำคัญในการพูด ไม่ตำหนิ เพราะทุกคนชอบคนพูดเพราะการใช้งานคนควรมีความเอื้อเฟื้อซึ่งกันละกัน ควรสร้างแรงบันดาลใจในการพัฒนาตนเองและบุคลากรในท้องถิ่นให้มากขึ้น ควรยกย่องผู้ใต้บังคับบัญชาที่มีผลการปฏิบัติงานดีเด่น มีประพจน์หรือแสดงออกในทางที่ทำให้เกิดจูงใจ แรงบันดาลใจกับผู้ตาม เพื่อการสร้างแรงจูงใจภายในองค์กรประสบผลสำเร็จ 7) ด้านการกระตุ้นการใช้ปัญญา คือ ผู้บริหารควรกระตุ้นให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีความริเริ่มสร้างสรรค์ไม่ซ้ำซากแต่อยู่ในกรอบของกฎระเบียบข้อบังคับให้ผู้ใต้บังคับบัญชาพัฒนาวิธีการทำงานด้วยแนวทางใหม่ๆกระตุ้นให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีความรอบรู้และก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลง ควรให้ตระหนักถึงปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในหน่วยงานทำให้ผู้ตามมีความต้องการหาแนวทางใหม่มาแก้ปัญหาในหน่วยงาน 8) ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล คือ ผู้บริหารควรสนใจและเอาใจใส่ผู้ใต้บังคับบัญชาเป็นรายบุคคลอย่างเท่าเทียมกันส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติงานได้ปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมายอย่างไม่มีอคติ ให้คำแนะนำ การสนับสนุนและการช่วยให้ก้าวหน้าในการทำงาน ส่งเสริมให้ผู้ใต้บังคับบัญชาให้มีศักยภาพในการทำงานอย่างเต็มที่และให้คำปรึกษาผู้ใต้บังคับบัญชาด้วยความเป็นกันเอง

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยเรื่อง “ การประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลไร่รอด อำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี ” ผู้วิจัยจะได้นำประเด็นที่สำคัญและน่าสนใจนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. ภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลไร่รอด อำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี โดยภาพรวม พบว่า ภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลไร่รอด อำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง แสดงให้เห็นว่าผู้นำมีบทบาทสำคัญต่อความสำเร็จขององค์การ ผู้นำต้องมีความสามารถในการจูงใจ สร้างศรัทธา และนำพาองค์กรหรือชุมชนไปสู่เป้าหมายที่พึงประสงค์ ต้องเป็นผู้มีปัญญา มีประสบการณ์ เข้าใจบุคคลหรือผู้ใต้บังคับบัญชาได้เป็นอย่างดีผู้นำประสานคนภายในดุลยภาพแห่งธรรม โดยเฉพาะในบริบทของไทยที่มีรากฐานทางศาสนา การยึดหลักพรหมวิหาร 4 เป็นแนวทางที่ ช่วยส่งเสริมภาวะผู้นำเชิงคุณธรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาวิฑูริมา ปญฺฑิตโณ (เถาว์หมอ) (2564) พบว่า ผู้นำมีความจำเป็น และสำคัญอย่างยิ่งต่อ

ความสำเร็จขององค์การเพราะผู้นำ คือ ผู้ที่สามารถประสานชักจูงบุคคลอื่นให้เกิดความเชื่อมั่นปฏิบัติตามด้วยความเต็มใจและนำพาองค์การไปสู่เป้าหมายผู้นำในทางพระพุทธศาสนา ได้แก่พระพุทธเจ้า ทรงนำพาสมาชิกในองค์การคือพุทธบริษัท ได้แก่ภิกษุภิกษุณีอุบาสกอุบาสิกาไปสู่ การหลุดพ้นจากความทุกข์ทั้งปวงอันเป็นเป้าหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนา คือพระนิพพาน และการประยุกต์ใช้ภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร 4 ของสมเด็จพระพุทธชินวงศ์ (ประจวบ กนตจาโร) กับ พระสงฆ์โดยส่งเสริมให้พระสงฆ์ปฏิบัติตามหน้าที่การพัฒนาชุมชน และสังคม โดยไม่ขัดต่อหลักพระ ธรรมวินัยโดยยึดหลักพรหมวิหาร 4 สอดคล้องกับการนำเสนอ (ศิริภัสสร ปิยนันทวารินทร์ และ คณะ, 2566) ไว้ว่า พรหมวิหาร 4 คือ หลักธรรมครองใจ ที่ทำให้คนปฏิบัติในทางประเสริฐทั้งต่อตนเองและผู้อื่น แก่นของพรหมวิหาร 4 นั้นสามารถนำมาประยุกต์ใช้สำหรับผู้บริหาร ผู้จัดการ หรือหัวหน้างาน เพื่อให้ผู้ใต้บังคับบัญชาทำงานอย่างมีความสุข

2. ระดับการส่งเสริมภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลไร่รอด อำเภอตอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี โดยภาพรวม พบว่า ระดับการส่งเสริมภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลไร่รอด อำเภอตอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง แสดงว่าผู้นำควรยึดหลักคุณธรรมจริยธรรม มีอุดมการณ์ มีเป้าหมายในการพัฒนาองค์กร ผู้บริหารต้องปราศจากอคติ และกล้าตัดสินใจบนพื้นฐานของความถูกต้องชอบธรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอัปศุทธอมาน อัปซี และ อิปรอฮิม สารีมาแซ (2566) พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงจึงได้รับการมองว่าเป็นกระบวนการที่เป็นองค์รวมและเกี่ยวข้องกับการดำเนินการของผู้นำในระดับต่าง ๆ ในหน่วยงานย่อยขององค์กร การกระตุ้นการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ที่สำคัญคือการกระตุ้นการแข่งขันความคิดการตระหนักในข้อมูลที่เกี่ยวข้องการส่งเสริมความร่วมมือและการทำงานเป็นทีม

3. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักพรหมวิหารธรรมกับภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลไร่รอด อำเภอตอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า หลักพรหมวิหารธรรม ด้านเมตตา การให้ความรัก, ด้านกรุณา ความสงสาร, ด้านมุทิตา ความเบิกบานพลอยยินดี, ด้านอุเบกขา ความมีใจเป็นกลาง มีความสัมพันธ์กับภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลไร่รอด อำเภอตอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรีในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีระดับความสัมพันธ์ต่ำมาก จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จุฑาทิพย์ สุจริตกุล (2562) พบว่า ผลการวิเคราะห์คุณลักษณะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงฯ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก โดยเรียงตามลำดับ ดังนี้ ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ด้านการกระตุ้นเชาว์ปัญญา และด้านการคำนึงถึงปัจเจกชน และพบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงฯ กับด้านมีขีดสมรรถนะสูงและทันสมัยมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันในระดับสูง ในด้านการกระตุ้นเชาว์ปัญญา และมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันในระดับปานกลางกับด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ด้านการคำนึงถึงปัจเจกบุคคล

4. แนวทางการส่งเสริมภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลไร่รอด อำเภอตอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า แนวทางการส่งเสริมภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลไร่รอด อำเภอตอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี ผู้บริหารจำเป็นต้องมีน้ำจิตใจของบุคลากรให้เชื่อถือศรัทธาสามารถควบคุมอารมณ์ในสถานการณ์ต่างๆ และมุ่งมั่นที่จะพัฒนาท้องถิ่นอย่างจริงจังยึดถือหลักคุณธรรมและจริยธรรมในการบริหารงานแผนพัฒนาที่มาจากมีส่วนร่วมของประชาชน วิสัยทัศน์ส่งเสริมการพัฒนาท้องถิ่นในทุกด้านช่วยให้ความต้องการของภาคประชาชน สร้างแรงจูงใจและการมีส่วนร่วมซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการสร้างภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพิชญรัฐ หมั่นด้วง (2565) พบว่า การที่ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ และการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าที่ดี สามารถกำหนดสั่งการ หรือกระตุ้นให้บุคลากรผู้ใต้บังคับบัญชา ให้เกิดการตอบสนองตามคำสั่งและตรงตามความต้องการ โดยผู้บริหารมีการเปลี่ยนแปลงองค์กร เพื่อพัฒนาหรือปรับปรุงวิธีการปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของ

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลไร่รอด อำเภอตอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี” ผู้วิจัยได้รับองค์ความรู้จากการวิจัยครั้งนี้ ดังต่อไปนี้
 ดังแผนภูมิที่ 1

แผนภูมิที่ 1 องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากแผนภูมิที่ 1 เป็นองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย ซึ่งผู้วิจัยได้มาจากการศึกษาข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลไร่รอด อำเภอตอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี สะท้อนถึงแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหาร

ในบริบทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยพบว่า การยกระดับภาวะผู้นำตามแนวทางดังกล่าวสามารถส่งเสริมพฤติกรรมและคุณลักษณะของผู้บริหารใน 4 มิติสำคัญ ซึ่งล้วนสอดคล้องกับหลักพรหมวิหารธรรมในพระพุทธศาสนา ดังนี้ 1. ด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ผู้บริหารต้องเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน มุ่งมั่นต่อการพัฒนาท้องถิ่นด้วยความเสียสละและยึดมั่นในคุณธรรมจริยธรรม ทั้งในการบริหารจัดการนโยบาย การควบคุมอารมณ์ในสถานการณ์ต่าง ๆ ตลอดจนการโน้มน้าวจิตใจบุคลากรให้เกิดศรัทธาและไว้วางใจในแนวทางการบริหาร การยึดถือหลักเมตตา กรุณา และอุเบกขาในมิตินี้ช่วยเสริมสร้างความเป็นผู้นำที่สง่างามและน่าเคารพในสายตาผู้ร่วมงาน 2. ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ผู้บริหารควรใช้ถ้อยคำที่ให้กำลังใจ ค่ายกย่องชื่นชม และพฤติกรรมที่ส่งเสริมศักดิ์ศรีของบุคลากร ส่งผลให้เกิดความภาคภูมิใจและแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน นอกจากนี้ยังควรสนับสนุนโอกาสในการเติบโตของบุคลากรอย่างเป็นธรรม และจัดการปัญหาภายในองค์กรด้วยความสามารถในการตัดสินใจและวางลำดับความสำคัญอย่างเหมาะสม สิ่งเหล่านี้ล้วนสะท้อนถึงหลักมูทิตา คือ ความพลอยยินดีในความสำเร็จของผู้อื่น ซึ่งจะนำไปสู่บรรยากาศการทำงานที่เปี่ยมด้วยพลังบวก 3. ด้านการกระตุ้นให้ใช้ปัญญา ผู้บริหารควรส่งเสริมให้บุคลากรมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ กล้าคิด กล้าทำ และพัฒนาแนวทางการทำงานใหม่ ๆ ที่สอดคล้องกับยุคสมัย โดยเน้นการเรียนรู้ร่วมกันในองค์กร สนับสนุนให้บุคลากรได้รับการอบรมเพิ่มเติม และคำนึงถึงความคุ้มค่าในการบริหารจัดการ ซึ่งสอดคล้องกับหลักกรุณา คือ การส่งเสริมให้บุคลากรสามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองเพื่อประโยชน์ต่อองค์กรอย่างแท้จริง 4. ด้านการคำนึงถึงปัจเจกบุคคล ผู้บริหารควรเปิดใจรับฟังความคิดเห็นของผู้ใต้บังคับบัญชา ยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล เคารพในบทบาทและหน้าที่ของแต่ละคน รวมทั้งให้คำปรึกษาและการดูแลด้วยความเป็นกันเองอย่างเหมาะสม สิ่งเหล่านี้สะท้อนถึงการปฏิบัติที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของเมตตาและอุเบกขา ที่ช่วยให้บุคลากรรู้สึกเป็นที่ยอมรับและมีความมั่นใจในการทำงาน

สรุป

การประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลไร่รอด แม้ยังอยู่ในระดับปานกลาง แต่ก็มีแนวโน้มที่สามารถพัฒนาได้อย่างมีทิศทาง โดยเฉพาะเมื่อมีการเสริมสร้างพฤติกรรมที่สะท้อนคุณค่าของพรหมวิหารทั้งสี่ประการอย่างลึกซึ้งและต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 ผู้บริหารควรเป็นมิตรไมตรี มีความปรารถนาดี อ่อนน้อมถ่อมตน รับฟังความคิดเห็นของหลายๆ ฝ่ายให้มาก ผู้บริหารต้องพัฒนาตนให้มีวิสัยทัศน์ พัฒนาความรู้ความสามารถในการบริหารงานให้มาก มีการปลูกฝังวิถีคิดในการให้อภัย ให้โอกาส และให้ความเมตตา ทั้งแก่ตนผู้ใต้บังคับบัญชา

1.2 ผู้บริหารควรรู้จักบริหารงานบุคคล เลือกบุคคลที่มีคุณภาพ โดยไม่เห็นแก่พวกพ้องหรือญาติพี่น้อง เข้ามาทำงานในตำแหน่งที่เหมาะสม มีการดูแลเอาใจใส่บุคลากร ให้เกิดความสุขสนุกกับการทำงานด้วย

1.3 ผู้บริหารควรให้การช่วยเหลือให้คำแนะนำงานอย่างยุติธรรมเท่าเทียมกัน เสมอภาคตามเหตุผล เป็นแบบอย่างที่ดีแก่พนักงานให้มากขึ้น ควรให้พนักงานร่วมแสดงความคิดเห็นในการบริหารงาน ตรวจสอบองค์กรอย่างเต็มที่ ไม่ปิดบัง ควรจะสร้างมนุษยสัมพันธ์ต่อบุคคลรอบข้างสร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงานร่วมกันกับทุกฝ่ายทั้งเจ้าหน้าที่ ประชาชน หน่วยงานต่างๆ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรทำการศึกษาวิจัยในเชิงคุณภาพเพื่อได้ข้อมูลที่เจาะลึกในประเด็นที่เกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมสำหรับผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นๆ หรือ การวิจัยในการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในหัวข้อธรรมอื่นๆ มาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการ

เอกสารอ้างอิง

- กวี วงศ์พุ่ม. (2550). *ภาวะผู้นำ*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมวิชาชีพ.
- กิติมา ปรีดีดีล. (2542). *การบริหารและการนิเทศการศึกษาเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ: อักษรพิพัฒน์.
- กุลพรภัสร์ วงศ์มาจารย์ภิญญา, สุขุมพงศ์ ชาญนวงศ์, ธนชาติ ประทุมสวัสดิ์ และ ปกรณ์ ปรีชาภรณ์. (2567). รูปแบบการจัดการยุคใหม่ที่ส่งผลต่อการพัฒนาองค์การอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา บริษัท ไทย สมายล์ บัส จำกัด. *วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 7(4), 2297–2313.
- จุฑาทิพย์ สุจริตกุล. (2562). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในยุคประเทศไทย 4.0 กรณีศึกษา: องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดภูเก็ต. *วารสารมหาจุฬานาครธรรมศาสตร์*, 6(10), 4930-4943.
- दनัย ไชโยธธา. (2544). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์*. กรุงเทพฯ: โอเอส พรินติ้งเฮาส์.
- นวนลภา จุลสุทธิ, กัสมา กาซ็อน, สิปราง เจริญผล และ พรชัย เจดามาน. (2567). ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมกับการบริหารการเปลี่ยนแปลงองค์กรภาครัฐภายใต้ยุค VUCA. *วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 7(1), 310–328.
- พระมหาเกษม ปญญาโร. (2560). การเจริญพรหมวิหาร 4 ในชีวิตประจำวัน. *วารสารปรัชญาปริทรรศน์*, 22(1), 63–71.
- พระมหาวุฒิมา ปญฺฑุโธม (เถาว์หมอ). (2564). *ภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร 4 ของสมเด็จพระพุทธชินวงศ์ (ประจวบ กนฺตจาโร)* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสมชาย เดชาหุม, วิโรจน์ คุ่มครอง และ พระศรีวินยาภรณ์ (สายรุ้ง แดงงาม). (2568). แนวทางการประยุกต์ใช้หลักเบญจศีล-เบญจธรรมเพื่อสร้างเสริมคุณค่าการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุในสังคมไทย. *วารสารนวัตกรรมการจัดการศึกษาและการวิจัย*, 7(1), 57–68.
- พิชัยรัฐ เหมือนดวง (2565). สมรรถนะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารในองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 7(4), 415–432.
- รังสรรค์ ประเสริฐศรี. (2544). *ภาวะผู้นำ*. กรุงเทพฯ: ธนอักษรพิมพ์.
- ศิริภัสสร ปิยนันทวารินทร์, สายรุ้ง บุบผาพันธ์ และ สมชัย ศรีนोक. (2566). พรหมวิหาร 4 กับภาวะผู้นำในยุคสังคม 5.0. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมการบริหาร*, 6(3), 294–306.
- สมเด็จพระญาณสังวร (เจริญ สุวฑฺฒโน). (2527). *พรหมวิหารธรรม*. กรุงเทพฯ: สหการพิมพ์.
- อับดุลรอมาน อับซี และ อิบรอฮิม สารีมาแซ. (2566). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนราธิวาส. *Interdisciplinary Academic and Research Journal*, 3(4), 129–146.
- Damnoen, S., & Somruay Pindon, P. P. (2025). A Synthesis of Buddhist Principles based on King's Philosophy towards Sufficiency Agricultural Learning for Community Self-Reliance. *Journal of Educational Management and Research Innovation*, 7(1), 1–12.

Bass, B. M., & Avolio, B. J. (1984). *Improving Organization Effectiveness Through Transformational Leadership*. New Jersey: Sage Publications.

Bass, B. M. (1994). *Leadership and Performance Beyond Expectations*. New Jersey: Sage Publications.

McFarland, R. D. (1979). *Management: Foundation & Practices*. (5th ed.). New York: Macmillan Publishing.

Schwartz, Z. D. (1980). *Introduction to Management: Principle, Practice and Process*. New York: Harcourt Brace Jovanovich.

Stogdill, R. M. (1974). *Handbook of Leadership: A Survey of Theory and Research*. New York: The Free Press.